

Review/Recension

**HELENE EHRIANDER &
MARIA NILSON (RED.)
HUMANETTEN 39/2017
Linnéuniversitetets
sommarkurser 10 år.
Jubileumsnummer**

Växjö: Linnaeus University Press, 2018.
Skrifter utgivna av Svenska barnboks-
institutet, nr 145 (164 s.)

Litteraturvetenskapliga institutionen vid Linnéuniversitet gav sin första sommarkurs på distans år 2007. Den ägnades Astrid Lindgrens författarskap, och under åren har man sedan tagit upp ämnen såsom J. K. Rowlings Harry Potter-böcker, chick lit och vampyrfiktion. Efterfrågan och utbudet av distanskurser har kontinuerligt ökat, och i Växjö har man nu fler kurser på distans än på campus. Linnéuniversitetet ligger också långt framme vad gäller digitalt lärande och bedriver även forskning inom området digitala humaniora.

Inför 10-årsjubileet har man gett ut en jubileumsvolym av *HumaNetten* med Hans Hägerdal som huvudredaktör. Helene Ehriander och Maria Nilson, ansvariga lärare för sommarkurserna, har varit gästredaktörer. Volymen innehåller nio artiklar skrivna av forskare som under årens lopp undervisat vid sommarkurserna. Härmed ges möjlighet att få inblick såväl i kurserna som i de undervisande lärarnas forskning. Bokens artiklar utgör ett urval av den nätpublicerade forskningen som även ger prov på en del texter av mer didaktisk karaktär. Efter sommarkurserna lockar tämligen heterogena studentgrupper ställs det höga krav på undervisningen gällande såväl flexibilitet som struktur. Detta didaktiska problem diskuterar Ehriander och Nilson i nätversionen. En annan artikel i nätversionen, skriven av Magnus Eriksson, belyser de utmaningar som undervisning på distans i kreativt skrivande kan innebära.

Tidigare har även tre antologier innehållande såväl studenternas papers som artiklar skrivna av forskare knutna till sommarkurserna getts ut (2011, 2012 och 2013). De har behandlat hur man kan arbeta med Astrid Lindgrens författarskap respektive med fantasy i sko-

lan och vilka didaktiska utmaningar som chick lit innebär. Examineringen på kurserna skedde till en början bland annat genom att studenterna skrev ett avslutande paper. Men under senare år har man övergått till löpande examination, vilket möjliggör en tydligare progression i kurserna.

Barn- och ungdomslitteraturen är den röda tråden i artiklarna i den föreliggande tryckta versionen av jubileumsskriften. Här diskuteras bilderböcker, folksagor, dramatik för barn och olika typer av omslag till fantasyböcker. Läsaren bjuds således ett rikt smörgåsbord, och de olika texterna kan säkerligen ge goda uppslag både till undervisning och forskning. De olika bidragen, som av naturliga skäl speglar de undervisande lärarnas forskningsintressen, uppvisar stor bredd både teori- och metodmässigt. Här finns exempel på flickforskning, ekokritik samt receptions- och romance-forskning. Flera artiklar anlägger genusperspektiv och det görs även intertextuella läsningar. I sin helhet ger volymen exempel på de nyare forskningsinriktningar som kännetecknar en stor del av dagens barnboksforskning såsom teorier om makt, metafiktio och intermedialitet.

Två av bidragen, skrivna av Linda Piltz respektive Anna Höglund, är inte inriktade på barnlitteratur utan tar upp vuxenförfattare som Stieg Larsson, David Lagercrantz, Charlotte Perkins Gilman och Edgar Allan Poe. Ämnet för Piltz' undersökning är en komparativ studie av den fjärde delen i Millennium-serien, *Det som inte dödar oss* (2015), skriven av David Lagercrantz. Hon granskar hur Lagercrantz' framställning av Lisbeth Salander förhåller sig till Larssons. Hennes artikel visar också på den förskjutning från litterär kultur till populär kultur som utmärker den nutida litteraturens villkor. Framförallt Millennium-trilogins huvudkaraktär Lisbeth Salander har blivit ett populärkulturellt fenomen som är både inspirerande och provocerande. Med utgångspunkt från maktdiskurser och främst från Judith Butlers teorier om performativt genus studeras Salanders aktörskap och de förändringar det genomgår från en komplex och dynamisk till en platt och statisk karaktär. Lagercrantz låter i mångt och mycket Salander ta över manligt kodade egenskaper, vilket gör att karaktären i hans tappning blir en entydig gestalt, en stereotyp och hårdkokt hjälte som domineras av sin våldsamhet och sin ilska. Därmed upprätthåller och förstärker hon patriarkala maktdiskurser. Larssons Salander är betydligt mer mångbottnad.

Vampyrmotivet står i centrum i Anna Höglunds artikel, en av samlingens mest intressanta och genomarbetade bidrag. Vampyrer har det funnits gott om i barn- och ungdomslitteraturen, men Höglund studerar hur motivet gestaltas av vuxenförfattarna Charlotte

Perkins Gilmans i "The Yellow Wallpaper" (1892) och i Edgar Allan Poes "Ligeia" (1838). Likheter mellan dessa båda författares verk, som kan placeras in i den skräckromantiska traditionen, har tidigt påvisats. Men Höglund har ett särskilt syfte med sin studie. Hon vill med hjälp av en intertextuell analys komma fram till hur författarna utför litterära "maktimprovisationer" på sin samtids vampyrmotiv. Begreppet "maktimprovisation" infördes av Stephen Greenblatt 1980 vid hans studier av engelsk renässanslitteratur. Enligt Höglund kan just vampyrmotivet användas för att befästa eller ifrågasätta ideologiska normer och i det aktuella fallet särskilt föreställningar gällande manligt och kvinnligt. Hon för intressanta resonemang om kvinnlig kreativitet under 1800-talet samtidigt som hon ådagalägger hur Perkins Gilmans novell är influerad av Poes "Ligeia". Men även om de båda novellerna har samma tematik och belyser kreativitet, sjukdom och genus är deras syn på kvinnligt och manligt skapande väsensskild.

Bland antologins genreundersökningar kan nämnas Maria Nilsons artikel "Nådens tuttar. Om skönheter, odjur och den frälsande kvinnokroppen i modern romance", där det bland annat visas hur folksagan inspirerar populärkulturen. I dagens barnlitteratur kan vi se många omtolkningar av folksagor, något som det även skrivits åtskilligt om. Nilson lyfter fram sagan om Skönheten och Odjuret med utgångspunkt i Madame de Beaumonts klassiska version från mitten av 1700-talet för att sedan följa sagans transformationer fram till Stephenie Meyers Twilight-böcker (2005–2008) och E. L. James Fifty Shades-trilogi (2011–2013). Artikeln ger en god bild av hur romanegenren utvecklats under årens lopp och visar övertygande hur kroppen fått allt större vikt i moderna framställningar av Skönheten.

Det är huvudsakligen ungdomslitteratur som behandlas i *HumaNetten*, med undantag av Emma Tornborgs bidrag som tar upp bilderboken *En stackars liten haj* (2014) av Mårten Sandén och Per Gustavsson. Hon fokuserar även barnens upplevelser och menar att just bilderboken har en särskild förmåga att gestalta känslor. Genren fantasy studerar Eva Nordlinder i sin artikel där omslagen till några av genrens standardverk granskas. Hon har också i ett tidigare projekt "Barns smak" undersökt vad som utmärker de bokomslag som barnen själva uppskattar mest. En barnlitterär klassiker, Lewis Carrolls *Alice i Underlandet* (1865), står i centrum i Hilma Olssons artikel. Nyckeln till hennes analys är metafiktion, som hon vill använda som metod för att komma åt textens maktordning i relation till genus, språk och kroppslighet. Hennes grundliga teoretiska genomgång är givande att ta del av och vittnar om att Olsson är väl bevandrad i

forskningen kring *Alice i Underlandet*. Men kanske får läsaren inte lika många nya insikter i fråga om Alice-karakteren.

Maktrelationer mellan barn och vuxna fokuseras även i Malin Alkestrands artikel, där Harry Potter-serien jämförs med pjäsen *Harry Potter and the Cursed Child*, som hade premiär i London 2016. Pjäsen handlar om Harrys son Albus första år på Hogwarts, och vi får här möta de som var barn och unga i Harry Potter-böckerna i vuxen ålder. Nu sätter de upp för sina barn de regler de själva en gång gjorde uppror mot. I "Från blomsterutopi till miljödystopi. Bilden av miljö och ekologi i två pjäser för ungdomar" har Martin Hellström inspirerats av ekokritiken i jämförelsen av två pjäser, den ena som handlar om Carl von Linné är skriven 1945 av Signhild Höglund, och den andra, *Allt som lever här dör*, är skriven 2012 av Emma Broström. Då de båda pjäserna tillkommit vid olika tidpunkter skiljer de sig åt i fråga om framställningen av naturen. I den äldre pjäsen är naturen till stor del till för att glädja människan med sin skönhet och artrikedom, medan den nutida dystopiskt präglade pjäsen visar att människan genom sitt eget agerande har satt de biologiska förutsättningarna ur spel.

Astrid Lindgren var och är en ikon, slår Helene Ehriander fast i sin studie av "Astrid Lindgren – den motvilliga celebriteten". Hon vill visa hur nationalikonen Lindgren konstruerats och knyter i det syftet an till aktuell celebritetsforskning. Det har varit, menar Ehriander, svårt att skilja mellan personen Astrid Lindgren och författaren Astrid Lindgren. Kändisskapet har bidragit till att de studier av Lindgrens olika texter som publicerats i stort sett varit odelat berömmande och hyllande. Jag tycker att Ehrianders bild av tidigare forskning om Lindgrens författarskap är något ensidig. Så okritisk och panegyrisk har den inte varit. Under de radikala 1960- och 70-talen kritiserades bland annat Emil i Lönneberga som en penningkär kapitalist och *Bröderna Lejonhjärta* väckte debatt när den kom ut 1973. Dels anmärkte man på författarens sätt att ta upp döden, dels fann man skildringen av ondskan alltför schematisk. Mer givande är den redogörelse för mediernas betydelse för Astrid Lindgrens kändisskap som Ehrianders artikel innehåller.

Sammanfattningsvis ger jubileumsvolymen av *HumaNetten* en spännande inblick i den undervisning som getts och ges vid sommarkurserna vid Linnéuniversitetet. Det är ett lovvärt initiativ att låta en större publik genom denna skrift få ta del av kursutbudet.

Lena Kåreland
Professor emeritus
Uppsala universitet